

УДК 331.572.4.

Л. В. Іванова, канд. екон. наук, доц.,
Одеський державний економічний університет

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

АНОТАЦІЯ. Розвиток процесів глобалізації значною мірою впливає на структуру та характер зайнятості, що приводить до посилення між-крайової конкуренції за рівнем кваліфікації працівника, його професійною підготовкою.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Глобалізація, зайнятість, конкурентоспроможність, рівень кваліфікації, якість людського потенціалу.

Глобалізація являє собою таку форму інтернаціоналізації, коли вона набуває рис транснаціоналізації. У сучасній науці глобалізацію розглядають як просунуту стадію розвитку процесу інтернаціоналізації різних аспектів суспільного життя: економічних, політичних, культурних. Інтернаціоналізація охоплює все світове співтовариство, що сприяє глобалізації в наданні взаємозв'язкам різних країн нових властивостей, нової сили. Деякі дослідники вважають глбалізацію якісним стрибком, переходом інтернаціоналізації суспільних відносин на більш високий ступінь розвитку [1, с. 57].

На сучасному етапі спостерігається небувале посилення впливу глобалізації на розвиток світової економіки в цілому і її соціально-трудової сфери зокрема. Слід відзначити, що на відміну від досліджень економічних та науково-технічних аспектів глобалізації, які є достатньо обґрунтованими, дослідження впливу глобалізації на соціально-трудову сферу зайнятості населення є менш масштабними і комплексними.

Процеси, що відбуваються у вітчизняній економіці, продукують низку чинників у сфері соціально-трудових відносин, таких, як зміна структури та змісту економічних відносин, нова якість робочої сили, утворення повноцінного ринку праці та ін.

Дослідженню питань впливу глобалізації на ринок праці та зайнятість населення присвячені численні публікації науковців,

зокрема С. Бандура, А. Колота, І. Кравченка, В. Онікієнка, В. Петюха та ін. Проте проблема ефективної зайнятості населення в сучасних умовах глобалізації економіки потребує подальшого вивчення та наукового обґрунтування.

Під час проведення соціально-економічних реформ, коли залишається високий рівень безробіття, а глобалізація ринків примушує кожну країну, зокрема й Україну, підвищувати конкурентоспроможність своєї економіки, участь держави в розвитку та регулюванні соціально-економічних відносин посилюватиметься.

Глобалізація економіки призводить до загострення конкуренції на світових ринках товарів та послуг. У сучасних умовах вирішальним чинником конкурентоспроможності є якість робочої сили, а саме: рівень освіти, професійна підготовка, рівень кваліфікації, досвід роботи.

За таких обставин спостерігається посилення міжкраїнної конкуренції за рівнем кваліфікації працівника. За оцінками як західних, так і вітчизняних економістів, в умовах глобалізації та технічної революції дедалі актуальнішою стає проблема скорочення попиту на некваліфіковану робочу силу й зростання на кваліфіковану, на тих працівників, які володіють суміжними професіями та таких, які здатні до освоєння нових знань та до перенавчання.

Здатність людського ресурсу набувати знань та згодом творчо їх застосовувати значною мірою залежить від рівня та загальних умов навчання. Однак у багатьох країнах, навіть за розвинутої системи освіти, відчувається надлишок некваліфікованої робочої сили та нестача кваліфікованих працівників. Така нестача часто компенсується дорогим імпортом кваліфікованих кадрів, здебільшого через ТНК. З одного боку, це приводить до необхідності міграції надлишку некваліфікованих працівників, а з іншого — до можливості підготовки кваліфікованих кадрів на місцях.

На теперішній час у цьому напрямі в Україні накопичено значні проблеми, до яких можна віднести скорочення державних інвестицій в освіту, науку, наукове обслуговування тощо. В країні зберігається достатньо низький попит на фахівців у галузях, які визначають розвиток науково-технічного прогресу. Крім того, практично відсутня диференціація в роботі праці висококваліфікованих і низькокваліфікованих працівників. Достатньо гострою залишається проблема «відпливу мізків», як за межі країни, так і всередині її, тобто перехід з наукоємких галузей і виробництва до таких сфер зайнятості, які не вимагають високої кваліфікації, але приносять значний дохід.

Надзвичайно серйозною є проблема інтелектуальної міграції для України. За різними розрахунками фахівців, Україна наприкінці ХХ століття втратила до 20% свого інтелектуального потенціалу в результаті еміграції найпідготовленішої робочої сили. На думку численних фахівців, Україна досягла порогу «критичної маси» інтелектуальної еміграції, за яким можливі незворотні наслідки.

Слід ураховувати й те, що місце країни у світовому господарстві дедалі більше визначатиметься якістю людського капіталу, станом освіти та рівнем використання досягнень науки і техніки.

Оцінка якості робочої сили відповідно до міжнародно прийнятої практики здійснюється як середньозважувальна величина, яка складається з: трудового законодавства та тарифного узгодження; трудової дисципліни та відношення до праці; співвідношення між рівнями продуктивності праці та середньої заробітної плати; рівня кваліфікації працівника.

В Україні серед перелічених показників позитивно характеризується лише один — рівень кваліфікації працівників, але й він не є максимальним. Найнижчим є показник, який відображає співвідношення між рівнями заробітної плати та продуктивності праці.

Одним із проявів глобалізації є виникнення нової транснаціональної інфраструктури, яку можна визначити як «інформаційне суспільство». Перехід до неї приведе до принципово важливих змін. Під впливом глобальної інформатизації докорінно змінюються основи виробництва, техніка й економіка, зайнятість і кваліфікація робочої сили, а також соціальна структура суспільства та її система цінностей. У теперішній час значну частку трудових ресурсів у розвинутих країнах ринкової економіки можна віднести до «інформаційних працівників», які обробляють і створюють нову інформацію.

Отже, внаслідок синергійного ефекту глобалізації та науково-технічної революції в соціально-економічній сфері країн відбуваються фундаментальні зрушення, проявом яких є зміна співвідношення «старих» і «нових» галузей та сфер діяльності, що не може не позначитися на зайнятості населення.

З огляду на викладене вище можна висловити деякі рекомендації для пом'якшення впливу глобалізації на зайнятість людських ресурсів.

По-перше, для підвищення якості людського потенціалу потребують вже найближчим часом розв'язання такі проблеми, як збільшення державних інвестицій у науку та освіту, створення механізму орієнтації підлітків на отримання кінцевої професійної

освіти, поширення інформованості випускників професійних навчальних закладів про перспективи розвитку ринку праці тощо.

По-друге, необхідною є розробка системи заходів, які були б спрямовані на встановлення економічно обґрунтованого співвідношення продуктивності праці з її оплатою.

По-третє, з урахуванням негативних наслідків впливу глобалізації на зайнятість населення доцільним є спрямовування державних інвестицій на розвиток робочих місць у високотехнологічних галузях, здійснення захисту вітчизняного виробника за рахунок обмеження імпорту готової продукції, посилення просування українських товарів на світові ринки.

По-четверте, запровадити жорсткий державний контроль за експортом робочої сили, захист прав українських працівників за межами країни, здійснити кардинальні заходи щодо недопущення нелегальної трудової міграції.

Література

1. *Шишков Ю.* О гетерогенности глобализации и стадиях ее развития // Мировая экономика и международные отношения — № 2. — 2001. — С. 57—62.

2. *Колот А. М.* Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: Монографія. — К.: КНЕУ, 2003.

Стаття надійшла до редакції 22.02.2007

УДК 331.108.26

А. М. Львів, канд. екон. наук, доц.,
Державна академія статистики, обліку
та аудиту Держкомстату України

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗАМОВЛЕННЯ НА ПІДГОТОВКУ КАДРІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ ЕКОНОМІКИ

АНОТАЦІЯ. У статті розглядаються проблеми якісного забезпечення економіки кваліфікованими кадрами. Проаналізовано складові державного замовлення на підготовку кадрів, визначено основні принципи та запропоновано модель його формування.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Ринок праці, робоча сила, кадровий потенціал, професійна освіта, спеціальність, кваліфікація, державне замовлення.